కమలం పెళ్లి

శ్రీపాద లక్ష్మీనారాయణమూర్తిగారు బి. యె.,

"ఏమండీ పిల్లకి పదేళ్లొచ్చినా పెళ్లి ఊసే యెత్తుకోరు" అని అప్పుడే యింటి పనులు చక్కబెట్టుకొని వచ్చిన సుందరం అంది గదిలో మాసపత్రిక చదువుతూఉన్న నారాయణరావుతో. "శారదాశాసనం అమలులోఉంటే యింతచిన్నవయస్సులో పిల్లకి పెళ్లెలాచెయ్యడం. మనకింకా నాలుగేళ్ళుటైముందిలే" అన్నాడు నారాయణరావు. "శారదాబిల్లు ఉంటేమాత్రం ఎంతమంది యీనాంవెళ్లి చక్కాముద్దొస్తూన్న చిన్నపిల్లలకి పెళ్లిచేసుకోడంలేదు? మనంమాత్రం అలాచేసుకోకూడదూ" అంది ఆవిడ. "శారదాబిల్లు మాట అటుంచి చూసినా, నామతంలో ఇంత చిన్న వయస్సులో పెళ్లిచెయ్యడం భావ్యంగా కనపడలేదు. మనధర్మశాస్త్రాలలో కూడా పెద్ద పిల్లలకు పెళ్లిచెయ్యమనేఉంది. ఆరోగ్య శాస్త్రప్రకారంకూడా పిల్లలు పెద్దవాళ్లయిన తర్వాతనే పెళ్లిచెయ్యడం అవసరమనిన్నీ చిన్నప్పుడు పెళ్లిచేసి కాపురానికి పంపిస్తే హానికరం అనిన్నీ తేలుతుంది. మనలో యీ దురాచారం ఉండడంబట్టే మనదేశస్థుల్ని 'పిల్లలయొక్క పిల్ల'లన్నారు. గవర్నమెంటువారి ధర్మమా అని శారదాఆక్టు పెట్టినందుకేనా మనం ఈదురాచారం వదులుకొని సంఘానికంతటికీ ఉపకారం చెయ్యకపోతే మరెవరుచేస్తారు. అదీకాక కమలం స్కూలులో యింకా చదువుకుంటున్నాది, మరినాలుగేళ్లయేసరికి స్కూలు ఫైనలుక్లాసులో కెళ్లుతుంది. ఆపాటిముక్కలేనాన స్త్రీగాని ఆడవాళ్లుదేశానికి ఉపయోగపడరు." అని తాపీగాబోధపర్చేడు సుందరమ్మకి. "ఎప్పుడీ వూసెత్తినా మీరిలాగే నండీ పెద్దలెక్చర్లు చెప్తూఉంటారు. ఇంతో అంతో స్థితిగతులున్నవాళ్లం కాబట్టి పిల్లకి పెళ్లిచేసుకొని ముద్దూముచ్చట తీర్చుకుందామని అనుకున్నాను. మీ మొగాళ్లందరు వెర్రిచదువులు చదువుకొని జాతీ, నీతీ పోగొట్టుకొంటారేకాని ఏదో పూర్వకాలం మనిషిని నామాటలు మీకు నచ్చవని తెలిసియుండికూడా మిమ్మల్ని బ్రతిమాలుకోడం, చీవాట్లు తినడం నాకెందుకని ఊరుకోలేను." అంది సుందరమ్మ చిన్నబుచ్చుకొన్నముఖంతో.

నారాయణరావుకి తండ్రి సంపాదించిన ఆస్తి పదిగరిశెల ధాన్యంవచ్చే భూమిన్నీ తనప్లీడరీవల్ల సంవత్సరానికి వెయ్యిరూపాయిలున్నూ ఉన్నాయి. సుందరమ్మ ఒక అగ్రహారంవాళ్లపిల్ల. పూర్వాచారంప్రకారం చదువేమీలేదు. కమలానికి చదువుచెప్పించడానికే మూతి విరుపులు విరిచింది. ఎలాగో

లాగు నెగ్గేడు నారాయణరావు. కాని పెళ్లి విషయంలో నెగ్గేటట్లు కనపడలేదు. పెళ్లాన్ని దుఃఖపెట్టడమంటే నారాయణరావుకి పడదు. చదువురానిదైనా తనఅభిరుచులకు వ్యతిరేకంగాఉన్నా ఆమెమనస్సు నొప్పించడంమాత్రం అతని కిష్టంలేదు ప్రతీదాంట్లోను ఏదో రాజీపద్ధతికి వస్తూఉంటాడు. కమలం పెళ్లివిషయంలోకూడా అలాంటి రాజీపద్ధతికే వచ్చేడు. సుందరమ్మ ఇష్టంప్రకారం యేనాంవెళ్లి యేదోపెళ్లిఅంటూ చేసుకొని తర్వాత పద్నాలుగేళ్లుదాటి నప్పుడే కాపురానికి పంపించొచ్చు. అలాగ చేస్తే తనకు కావలసిందికూడా అవుతుంది. అని నిశ్చయించేడు నారాయణరావు.

౨

సుందరమ్మ మంచిసంబంధంకోసం చాల కష్టపడి వెతుకుతున్నాది. చదువున్నచోట అందం, అందంఉన్నచోట ధనం ఈరెండు ఉన్నచోట సాంప్రదాయం, అన్నీఉన్నచోట ఎదురుకట్నాలు అలంకారాలు వగైరా వాటినిగురించి బేరం తెగకపోడం — ఇలాగుంది వ్యవహారం. తుట్టతుదకి రాజమహేంద్రవరంలో కాస్త భాగ్యవంతులైన వాసుదేవరావుగారి యిరవైఅయిదేళ్ల కొడుకు మోహనరావు కివ్వడానికి నిశ్చయించుకుంది. చదువుసంధ్యా అట్టే లేకపోయినా వాళ్లు మంచిభాగ్యవంతులు. పిల్లకి 50 తులాల బంగారం పెట్టడానికి ఒప్పుకొన్నారు. ఇలాంటి సంబంధం కుదుర్చుకొని వచ్చినందుకు గర్విస్తూ భర్తతో చెప్పిందీ సంగతి. "ఇంతాచేసి చదువులేనివాడికా మనకమలాన్నిచ్చి పెళ్లిచెయ్యడం. కమలానికి స్కూలుఫైనలుదాకా చదువుచెప్పించి మంచి విద్యావంతుడికిచ్చి పెళ్లిచేసి వాళ్లిద్దరు అన్యోన్యప్రేమతో కాపురంచేస్తూ భర్తకి పత్రికలూ పుస్తకాలూ చదివి విని పిస్తూఉండగా కమలాన్ని చూడాలనివుంది." అన్నాడు నారాయణరావు. "ఊకబుర్లు చాల్లెండి. ఈకాలంలో బియ్యేలు ఎమ్మేలు యిళ్లలోకూర్చొని తండ్రిమీదో మామగారిమీదో ఆధారపడి కాలక్షేపంచేస్తూన్న వాళ్లున్నారు. ఏదో యింతడబ్బున్నాదంటే యింకొకరిపూచీ లేకుండా హాయిగా తింటారు. మనపిల్లకూడా సుఖపడుతుంది. లేకపోతే మనజీవానికి ఉసూరుమని యేడుస్తుంది తరవాత." అని వాదించింది సుందరమ్మ.

కమలంక్లాసే చదువుతూఉన్న సరోజని అనేపిల్లకూడ కమలంయీడుదే. క్లాసులో కల్లా వీళ్లిద్దరే తెలివైనవాళ్లు. సరోజని తలిదండ్రులు మంచి విద్యావంతులు. సంఘంలో ఉన్న దురాచారాలు పోగొట్టి సంఘోద్ధరణానికి తమశక్త్యనుసారం సాయంచేదామని పూనుకున్నవారు. సరోజనితల్లికూడ విద్యావతి అవడంచేత భర్త అభిరుచులతో ఏకీభవించి పెద్దపిల్లఅయిన తర్వాతనే సరోజనికి పెళ్లిచేయడానికి నిశ్చయించింది. సరోజని ముందర యీపెళ్లి ఊసే ఎత్తకుండా మామూల్గాలుగా చదుకోనిచ్చేవారు.

ప్రభాకరరావు ఇంటర్మీడియేటు చదువుతున్నాడు. ప్రతిపరీక్షలోను ఫస్టుగా

1120

మార్కులు తెచ్చుకుంటున్నాడు. తలిదండ్రులు మిక్కిలి బీదకుటుంబమునకు చెందినవారు. తండ్రి చిన్నఉద్యోగంచేస్తూ ఎలాగోలాగు కుటుంబపోషణం చేసుకుంటున్నాడు. గవర్నమెంటు స్కాలరుషిప్పులతోను, ధనవంతుల సహాయముతోను ప్రభాకరరావుకి చదువుచెప్పిస్తున్నాడు. నలుగురిమీద ఆధారపడి చదువుకున్నందుకు క్లాసులో బాగా చదువుకుంటున్నాడుగదా అని ప్రిన్సిపాలుగారున్నూ తక్కిన లెక్చరర్లున్నూ ప్రభాకరరావుమీద మిక్కిలి దయ గలిగియుండేవారు.

నారాయణరావు తన కూతుర్ని పెళ్లి చేద్దామని అనుకుంటూఉన్న సమయంలో సుందరమ్మ యీ కొత్తసంబంధం తెచ్చి పెట్టింది. "మన కమలాన్ని స్కూలుఫైనలు దాకా చదివించిన తర్వాత ప్రభాకరరావు అప్పటికి బి. ఏ. ప్యాసయియుంటాడు. అతని కిద్దామని అభిప్రాయంఉంది." అన్నాడు నారాయణరావు. "చదవేస్తే ఉన్నమతీ పోయినట్లుంది మీసంగతి!! ముష్టెత్తుకొని బ్రతికేవాడికిన్ని ప్రభాకరరావుకిన్ని యేమీ భేదంలేదు. ఏదో నలుగురు సహాయం చేస్తూన్నారు. చదువుకుంటున్నాడు. చదువు పూర్తయినతర్వాత ఏమిటిచేస్తాడు. పెళ్లాన్ని పోషించడానికేనా సామర్థ్యం ఉండాలా. మనపిల్ల ప్రారబ్ధం!! దానికీసంబంధమేమి టండీ!!" అని ఒక్కవిసురిని గబగబా చెప్పింది. ఆఖరుకి సుందరమ్మపంతమే నెగ్గింది. కమలాన్ని చదువుమానిపించడం మోహనరావుకిచ్చి పెళ్లిచెయ్యడం అయింది. సుందరమ్మకీసంబంధం నచ్చడానికల్లా కారణం వాళ్లు భాగ్యవంతులనిన్నీ తనపిల్లకి 50 తులాల బంగారం పెడతారనిన్నీ.

3

నాలుగేళ్లయినాయి. కమలం పద్నాలుగేళ్ల పిల్లఅయింది రెండేళ్లనుంచీ కాపురం చేస్తూ అత్తవారింట్లోఉంది. పెళ్లిలో ఏదో మర్యాదలు తిన్నగా జరిగేయి కావన్న మిషతో అత్తవారు కమలాన్ని యీ రెండేళ్లలోను పుట్టింటికి పంపించడం మానివేసినారు. ఎన్ని ఉత్తరాలువ్రాసినా, ఎన్ని మాట్లు స్వయంగా నారాయణరావు, సుందరమ్మవచ్చినా అవన్నీ నిష్ఫలం అయేయి. సుందరమ్మ కిప్పుడే కొంచెం పశ్చాత్తాపం ప్రారంభమయింది. అయినా ఒకవిధంగా సంతుష్టిపొందేది. పోనీ మనపిల్ల ఎక్కడో దగ్గర సుఖంగాఉంటే అంతే చాలనుకొనేది.

సరోజిని స్కూలుఫైనలు ప్యాసయింది. ప్రభాకరరావు బి. ఏ. ప్యాసయినాడు. ఫస్టు క్లాసులో రావడంచేత నలుగురు సంతోషించినారు. సరోజిని తలిదండ్రులు పిల్ల పెళ్లివిషయమై అప్పుడు ప్రారంభించేరు ఆలోచించడం. పిల్లనడిగి తన కెవరిని పెళ్లియాడవలెనని యుందో కనుక్కొని అలాగ చేదామని అంది తల్లి. తండ్రికూడా చాలా సంతోషించేడు. విద్యావతిఅయిన భార్య యుంటే యెంతసౌఖ్యమో, లాభదా

1121

యుక మో అతనికి బాగా తెలిసింది. తనమనస్సులో ఉన్న అభిప్రాయం గ్రహించినట్లు భార్య యిలా చెప్పడంవల్ల అతనికి మిక్కిలి సంతోషం కలిగింది. అప్పుడు సరోజినిని పిలిపించి తమకు ప్రభాకరరావు నచ్చేడనిన్నీ తనయిష్ట మెలాఉందో అనిన్నీ అడిగేరు. సరోజిని చదువుకున్న పిల్ల — జ్ఞానంవచ్చిన పిల్ల కనక ప్రభాకరరావునే వరించింది. ప్రభాకరరావుని అతని తలిదండ్రులను రావించి వారి అభిప్రాయం తెలుసుకున్న పిమ్మట సరోజినీ ప్రభాకరులకు పెళ్లి శాస్త్రోక్తంగా చేసేరు. సరోజిని కాపరానికి వెళ్లి ఒక యేడాదయింది. ప్రభాకరరావు బి. ఏ. ప్యాసయిన తర్వాత ప్రస్తుతకాలం బి. ఏ. లలాగ నిరుద్యోగుడై యున్నాడు. తండ్రి సంపాదిస్తూ ఉన్న కొంచెంజీతంతోనే కాలక్షేపం చేస్తున్నాడు. సుందరమ్మ యిదిచూచి తన తెలివితేటలకి తానే సంతోషిస్తూ నారాయణరావుతో చెప్పింది. "చూసేరా మీరుచేద్దామనుకున్న సంబంధం ఎంచక్కా వెలుగుతున్నాదో. చదువుచదువని ఊరికే ఉబలాటపడ్డారు. ఆ ప్రభాకరరావుగతి యెలా వచ్చిందో చూచేరా. దమ్మిడీ కావలసినా తండ్రిమీదే ఆధారపడాలిసొచ్చింది. పాపమా సరోజిని యెలా కాలక్షేపంచేస్తున్నాదో కాని నాలాంటిదయితే యిప్పటికి అత్తవారిల్లు విడిచిపెట్టి పుట్టింటి కొచ్చేదును" అని.

౪

మోహనరావు విద్యాగంధం లేకపోవడంచేత ఉన్నడబ్బంతా దుర్వ్యయంచేసి రెండు మూడు సంవత్సరాలకి యిల్లు గుల్లచేసుకొని తిండికిలేక మామగారింటికి హాజరయ్యేడు కమలంతో, అప్పటికి కమలానికిద్దరు పిల్లలుకూడాను. చదువుకున్న పిల్ల కాబట్టి కమలంమాత్రం చాలాచిన్నబోయింది తనమొగుడు తన్ని పోషించలేకపోయేడుగదా అని, నారాయణరావుకి కూడా కమలంముఖం చూడడానికి చిన్నతనంగా ఉంది. పిల్లకి బాగా జ్ఞానంవచ్చిన తర్వాత దానియిష్టంకూడా కనుక్కొని పెళ్లిచేసినట్లయితే తనలోపం యేమీ ఉండదుగదా అనుకున్నాడు. మొట్టమొదట యిన్నికబురులూ చెప్పిన సుందరమ్మ యిప్పుడు మరిమాట్లాడలేక పోయింది.

కాలంఎప్పుడూ ఒక్కలాగే ఉండిపోదు. ప్రభాకరరావు చదువుకున్న కాలేజిలోనే ఒక ఖాళీరాగా నెలకి యాభైరూపాయల జీతంతో వేసేరతనిని. బాగా చదువుకొని మెప్పర్లదయ సంపాదించియున్నాడు కాబట్టి రెండేళ్లు పోయినతర్వాత ఎం. ఏ. పరీక్షకట్టి ఫస్టుక్లాసులో ప్యాసయి కాలేజీలో లెక్చరరుపని సంపాదించుకొన్నాడు. సరోజిని యెల్లప్పుడు విద్యావ్యాసంగం చేస్తూ ఉభయభాషాప్రవీణ పరీక్షకుకట్టి ఉత్తీర్ణురాలయింది. ఇద్దరు అన్యోన్యప్రేమతో ఒకరినీడలాగు ఒకరుండి కాపురం చేస్తున్నారు. వారిప్రేమలత అన్యోన్య పవిత్రానురాగరసంచేత అభివృద్ధిపొంది ఒకశుభముహూర్తమున సుపుత్రునికాంచి సంతుష్టి చెందింది.